Проців Олег Романович
кандидат наук з державного управління
Івано-Франківське обласне управління лісового та мисливського господарства

Діяльність Луцького осередку Польської спілки мисливських товариств (1920-1939).

Розглядається діяльність Луцького осередку Польської спілки мисливських товариств у міжвоєнний період. На основі проведеного аналізу виявлено та сформульовано особливості організації мисливського товариства та ведення мисливського господарства.

Ключові слова: мисливство, полювання, Волинь, Луцьк, Друга Річ Посполита

Рассматривается деятельность Луцкого отделения Польского союза охотничьих товариществ в межвоенный период. На основе проведенного анализа выявлено и сформулировано особенности организации охотничьего товарищества и ведения охотничьего охотничьего хозяйства.

Ключевые слова: охота, Волынь, Луцк, Вторая Речь Посполитая

Activities of Lutsk branch of the Polish Union hunting societies (1920-1939).

We consider the activities of Lutsk branch of the Polish Union of hunting Companies in the interwar period. Based on the analysis it was founded and formulated the peculiarities of hunting societies and driving the Hunting.

Keywords: hunting, hunting, Volyn, Lutsk, Second Polish Republic

Для організації своєї діяльності люди певних професій завжди об’єднувались у групи, цехи тощо. Мисливці не були винятком у цьому питанні. Починаючи з XV ст. у мисливських колах організовували мисливські ордени, покровителем яких був Святий Губерт. Першим відомим мисливським орденом був Баварський орден святого Губерта, утворений у 1444 р. Також був організований французький орден Святого Губерта. Щоб стати його членом, потрібно було скласти присягу. У 1746 році був заснований Кельнський орден

святого Губерта. Цей орден мав знак золотого перстня, на якому була вигравірувана сцена навернення святого Губерта під час полювання.

З розпадом монархічних режимів, секуляризацією та демократизацією суспільства розпадається й діяльність елітарних мисливських спілок. Через це поступово ордени святого Губерта занепадають й у Другій Речі Посполитій [1].

На початку XX століття для координації діяльності мисливських організацій були утворені й міжнародні мисливські структури. Зокрема, у 1908 році у Брюсселі була утворена міжнародна інституція для підтримки мисливства «Office international de Dokumentation pour la Chasse» («Міжнародна спілка підтримки мисливства»). Відповідно до 29 пункту ця спілка мала на меті підтримувати всі заходи, що стосувались мисливства у всіх народів, а особливо підтримувати мисливську літературу та періодику, колекціонувати картини, малюнки, фотографії й інші документи. Щоб ця справа дала результати, було утворено виконавчий орган «College tehnigue», діяльність якого поширювалась на всі країни. Велась переписка з багатьма народами світу, які присилали відповідну інформацію про мисливство [2].

У Галичині початок організації ідейних мисливських товариств припадає на 1876 рік, коли було організоване Галицьке мисливське товариство. На Волині, яка після Першої Світової війни ввійшла у склад Другої Речі Посполитої, почала діяти Польська спілка мисливських товариств. Хоча й ця спілка була організована у 1919 році, але початок своєї діяльності вона датує 1889 роком, коли була утворена Варшавська філія Російського мисливського товариства [3].

Як відзначалось у статуті товариства, Польська спілка мисливських товариств об’єднувала товариства, що працювали у сфері мисливського господарства. Головний офіс спілки був у Варшаві, а діяльність поширювалась на територію всієї держави з дотриманням прав місцевих товариств. У склад спілки мали право входити як фізичні, так і юридичні особи, тобто, мисливські товариства. Основною ціллю, яку ставила перед собою спілка, була співпраця з усіма товариствами та мисливцями, які працювали у сфері покращення популяції мисливських тварин, а також займались опікою над мисливством в

економічному та етичному плані. Для досягнення цілей центральна спілка використовувала засоби із застосуванням обов’язкових до виконання законів й інструкцій: заходи для покращення мисливських відносин у законотворчій сфері шляхом видання на законодавчій підставі інструкцій та розпоряджень адміністративних органів; співпрацю з владою і нагляд за виконанням законів і розпоряджень, що стосується мисливства; підтримку закладів та заходів, що мають на меті відповідний догляд за звіриною та полюванням; сприяння законному набуванню мисливських тварин і яєць птахів, а також мисливської зброї, патронів та мисливських знарядь; утворення бібліотек і мисливських музеїв; встановлення, догляд і ознайомлення членів спілки з мисливською термінологією; проведення конкурсів в галузі догляду та охорони звірини, а також на інші мисливські теми; обстоювання перед владою мисливських справ; збір статистичних даних щодо мисливських тварин у державі, щоб при потребі вимагати у влади виділення необхідних засобів; преміювання працівників лісового і мисливського господарства, а можливо й урядово-поліційного персоналу, так як ці особи будуть підтримувати завдання спілки шляхом боротьби з браконьєрством, викриття осіб, які торгують краденою дичиною, полюють у заборонений час або ловлять звірину недозволеними способами; підтримку мисливської та лісової охорони, яка при виконанні своїх обов’язків отримання тілесні пошкодження від браконьєрів, а також опіку над вдовами і сиротами тих охоронців, що під час виконання своїх службових обов’язків загинули; організація загальнодержавних мисливських з’їздів, мисливських виставок і конкурсів стрілецьких, а також інших мисливських заходів; особливий догляд за тими видами звірів, які через малочисельність знаходяться під цілковитою охороною закону, а також над тими, яким через надмірний відстріл або вирубку лісів загрожує зникнення. У цьому відношенні центральна спілка мисливців буде добиватися порозуміння з державною комісією охорони природи, триматиме постійний зв’язк між членами спілки та з усіма мисливськими групами, а також буде впроваджувати однакові принципи у роботу товариств і мисливські правила, сприятиме виданню друкованого

органу центральної спілки, співпрацюватиме з владою щодо регулювання торгівлі і продукції з впольованої дичини [4].

Членство у спілці для мисливців не було обов'язковим на відміну від Німеччини, де всі мисливці повинні були бути членами мисливської спілки. Зокрема, Мисливський закон Німеччини від 1 квітня 1935 року зобов'язував всіх мисливців бути членами будь-якої мисливської спілки, а основним обов'язком німецьких спілок було виховання «правильного» мисливця [5]. До речі, такі ж норми діяли в аналогічній тоталітарній державі – Радянському Союзі, де кожен мисливець повинен бути обов'язково членом однієї із трьох мисливських організацій: УТМР, «Динамо», «Воєнне товариство мисливців».

Спілка мисливських товариств практично у кожному повіті мала своїх представників (делегатів) [6]. У 1937 році у спілці нараховувалось 5645 звичайних членів та 977 почесних. У Волинському воєводстві нараховували 331 звичайного та 30 почесних членів [7].

Чисельність членів Польської мисливської спілки станом на 31 грудня 1937 року [8]

Відділ	Сплатили членські внески		Кількість членів		Ловчі	Підловчі
	Звичайні члени	Почесні члени	Звичайні члени	Почесні члени		
Білостоцький	247	18	338	51	11	44
Кельцький	434	25	434	25	17	52
Любельський	530	23	530	23	16	55
Лодзький	512	7	512	7	10	30
Малопольський (Краківське, Львівське, Станиславівське, Тернопільські воєводства)	657	8	1084	206	63	158
Поліський	98	11	211	117	9	75
Поморський	508	89	508	89	16	87
Сілезький	119	6	205	180	8	28
Варшавський	760	94	760	94	26	72
Великопольський	650	110	1300	350	23	76
Віленський	363	131	363	131	17	47
Волинський	425	44	425	44	11	70
Всього	5300	567	6670	1317	227	794
	5867		7987			

Станом на 15 жовтня1937 року на території Волині нараховувалось 337 членів Польської спілки мисливських товариств. У розрізі повітів: Дубненському – 68, Луцькому – 48, Кременецькому – 47, Рівненському – 40, Сарненському – 28, Володимирському – 26, Костопільському – 24, Ковельському – 21, Здолбунівському – 18, Любомильському – 11, Горохівському – 6 [9]. Спілка швидко розширювалась і на середину 1938 року у ній нараховувалось 547 членів [10]. Станом на 31 грудня 1937 року на території Волині нараховували 435 звичайних та 44 почесних членів. У 1938 році до звичайних членів записалось 105 осіб та 7 – до почесних.

Чисельність членів Польської спілки мисливських товариств Волинського воєводства у 1939 році

Повіт	Станом на 31.12.1937	Прибуло у 1938 р.	Всього
Дубно	101	10	111
Горохів	8	8	16
Любомиль	11		11
Костопіль	23	4	27
Ковель	51	32	83
Кремінець	43	13	56
Луцьк	58	15	73
Рівне	38	9	47
Сарни	40	5	45
Володимир	35	11	46
Здолбунів	27	6	33
Всього	435	112	547

У кожному повіті серед членів спілки обирали делегата, який відповідно до своїх посадових обов’язків повинен був наглядати за всіма мисливськими справами у своїй частині повіту. Він мав бути прикладом для інших мисливців,

високо нести прапор мисливської етики. В його обов’язки входило вимагати від повітової влади точного виконання вимог мисливського законодавства, а особливо щодо права полювання та боротьби з браконьєрством. Делегат зобов’язаний надавати повітовій владі всю відому йому інформацію щодо порушення мисливського законодавства, а особливо щодо відомих браконьєрів, щоб їх влада переслідувала. Важливе значення мала передача місцевим мисливцям мисливських знань, щоб гарантувати мисливству відповідну етику, дотримання законів та збільшення популяції дичини. Крім того, делегат повинен був контролювати, як ведеться мисливське господарство у мисливських товариствах, які орендують право полювання. Про всі найважніші мисливські справи, які відбувались у повіти, делегат інформував журнал «Ловець».

Його участь при вирішенні справ, що стосувалась відшкодування збитків, завданих мисливськими тваринами, як радника, була спрямована на те, щоб такі справи вирішувались на компромісній основі між сторонами, і справа не доходила до суду. Делегат товариства повинен був на території повіту хоча б раз у квартал об’їхати мисливські угіддя, один раз на рік провести з’їзд всіх членів товариства. Делегат докладав чимало зусиль, щоб стати душею всіх мисливців і мати інформацію та вплив на вирішення конкретих справ у мисливстві [11].

Для лобіювання інтересів мисливців спілка домоглась знижки на залізничні квитки для мисливців, які виїжджали на колективне полювання [12]. Було досягнуто домовленостей, щоб старости при видачі мисливських білетів (аналог сучасного посвідчення мисливця) враховували думку місцевих представників спілки [13].

Охорона мисливських угідь від браконьєрства була набагато небезпечнішою, ніж на теперішній час. Зокрема, у 1935 році у Другій Речі Посполитій загинуло 12 мисливських охоронців, 30 були важко поранені, зафіксовано 19 замахів на їх життя [14]. Для залагодження ситуації спілка організувала страхування мисливської охорони на випадок смерті чи поранення під час виконання ними посадових обов’язків [15].

Крім нещасних випадків серед мисливських охоронців досить часто траплялись нещасні випадки з мисливцями під час полювання. Так, біля Луцька під час полювання урядовець страхової організації випадково поцілив в іншого учасника полювання – Антонія Креховицького, референта Луцького старости. Куля попала в голову і той помер на місці. Інший випадок стався біля річки Стир. Ян Шмідт, полюючи на кабана, поцілив у приятеля, який загинув на місці [16].

Іншим товариством, яке не займалось мисливським господарство, але підтримувало інтереси мисливців, була «Волинська мисливська асоціація». Офіс товариства знаходився у місті Луцьку на вулиці Міцкевича, 15. Малопольське мисливське товариство у зв’язку із створенням Волинської мисливської асоціації направило вітальну телеграмму [17]. Свою діяльність асоціація поширювала на територію всієї Волині. На перших зборах товариства, які відбулись 20 лютого 1934р., було обрано керівництво: граф Роман Потоцький – керівник товариства, Конрад Лансберг, Кароль та Лешек Неймани, граф Понінські – заступники. До керівництва також входили Йозеф Адамовіч, інженер Адольф Бачинський, Володимир Кампіоні, граф Александр Ледуховський. На перших зборах було прийнято низку рішень, серед яких резолюція (звернення до органів влади), що мала на меті піднесення мисливської культури на Волині, збільшення чисельності мисливських тварин. Волинська мисливська асоціація представляла у 1934 році інтереси волинських мисливців на загальних зборах Польської спілки мисливських товариств, які проходили 3 червня 1934 року [18].

Крім того, існувала ще одна мисливська інституція на Волині у Луцьку – Волинська воєводська мисливська рада. Її офіс знаходився у місті Луцьк, Тринітарська площа, 3 [19].

Також у Луцьку були організовані мисливські товариства, ціллю яких було надання послуг з мисливства своїм членам. Одним із них було Луцьке мисливське товариство (асоційований член Міжнародного товариства охорони зубра, якому сплачувало пожертву у розмірі 40 злотих), що знаходилось у Луцьку, вул. Ягелонська, 58 [20]. Представляли Луцьке мисливське товариство

міжнародному товаристві охорони зубра нотаріус Кароль Гулевич, Юліан Підгородинський, Броніслав Новаковский [21].

Літературні джерела зберегли прізвища керівників мисливських організацій у місті Луцьку та Волинського воєводства. Зокрема, у 1926 році Кароль Гулевич був делегатом Польської спілки мисливських товариств у Луцькому повіті [22]. У 1933 році делегатом від Луцького повіту на зборах Малопольського мисливського товариства був Мацєльський [23]. Наступним керівником мисливців міста Луцька був Станіслав Мадеуський, який за заслуги на ниві мисливства був нагороджений у Варшаві золотою медаллю [24]. Не забули відзначити Срібним хрестом за заслуги на ниві мисливства у наступному 1934 році керівника Луцького секретаріату дирекції державних лісів Йозефа Адамовіча [25].

У 1934 році Волинську спілку мисливських товариств, яка знаходилась у Луцьку, на зборах Спілки мисливських товариств Польщі представляв К. Ландберг [26]. У 1937 році у Волинському воєводстві керівниками повітових філій були такі особи: ловчий Зигмунт Валецький, підловчі – Адольф Бачинський (Луцьк), Александр Бурсаков (Сілно), Каетан Ярошевіч (Рожище), Генрик Керн (Холоневичі), Константин Косцюкевич (Олика), Стефан Ліпінський (Чарторийськ), Діонізій Оліва (Підубці), Губерт Пйотровський (Полонка), Божидар Підгородецький (Торчин, Шепель) [27].

Представники Луцька та Луцького повіту брали неодноразово участь у змаганнях по влучності. Зокрема, на змаганнях мисливців з влучності стрільби, які були організовані у Львові 12-15 вересня 1929 року, приїхали також і представники мисливських кіл з Луцька. У вправності стрільби з мисливської зброї першість здобув представник з Луцька – Кароль Гулевич. (47 очок з 50 можливих) [28].

Змагання з влучності стрільби по літаючих тарілках організувало Луцьке мисливське товариство 2 жовтня 1928 року. Вартість участі у змаганнях становила від 30 до 50 злотих [29]. Переможцями у змаганнях стали мешканці Луцька – А. Запольський, К. Гулевич [30].

3 листопада 1937 року відбулись стрілецько-мисливські змагання у Луцьку, присвячені покровителю мисливців – святому Губерту. Змагання почались із служби Божої у гарнізонному костелі. На жаль, до змагань долучилась невелика кількість учасників – лише 15. Необхідно було пройти п’ять різних рівнів: 1. Дуплет по кабану 2. Одиночний постріл по кабану 3. Постріл по лисиці кулею 4. Постріл по качці 5. Постріл по зайцю. Переможцем став Аполінарій Яцкевич, а нагороди переможцям організували Волинська воєводська мисливська рада, Луцька повітова мисливська рада, Офіцерський мисливський осередок у Луцьку, Луцьке мисливське товариство, мисливська секція у Луцьку [31].

Луцька спілка мисливських товариств організувала мисливські змагання зі стрільбі мисливською зброєю 16 вересня 1939 року. Щоб взяти участь у змаганнях, потрібно було подати письмову заявку до 10 вересня у Волинську мисливську раду, яка знаходилась у місті Луцьку по вулиці Крашевського, 1. Дозволяли використовувати власну мисливську зброю калібру не більше 12, а під час змагань навіть давали можливість купити патрони по зниженій ціні.
Організатори змагань розробили 4 види вправ: 1. 50 пострілів на відстань 15 метрів (дріб – 2,5 мм, вартість участі – 10 злотих); 2. Постріл у мішень оленя з відстані 100 метрів зі зброї будь-якого калібру (вартість – 3 злоті); 3. 10 пострілів у мішень кабана з відстані 50 метрів (вартість – 3 злоті); 4. Постріл по мішенях двох кабанів (дуплетом), (вартість – 3 злоті). Однак, участь у змаганнях могли взяти вилючно члени Польської мисливської спілки [32].

Велику роль у розвитку мисливства відігравали виставки, де мисливці могли похвалитись своїми трофеями. На Першій мисливській виставці у Варшаві (1931) золотою медаллю було відзначено Волинську дирекцію державних лісів за складену карту мисливських угідь. Також Волинська дирекція державних лісів отримала бронзову медаль за трофейного вовка [33]. Крім того, на мисливській виставці у Львові (1936) було представлено гарну колекцію кабанячих кликів, два черепи кабанів і вовчу шкіру, власником якої був граф Єжи Єзерський з Воротньова біля Луцька [34].

Відзначились луцькі мисливці і на мисливській виставці у Варшаві (1934), яка була присвячена з’їзду Міжнародної мисливської ради і тривала з 14 квітня по 3 травня. На цій виставці було представлено 1114 експонатів, в тому числі: 1011 мисливських трофеїв. Друге місце здобув трофей козулі, добутий 12.12.1933 року в Олику Луцького повіту, власник трофею – князь Януш Радзивіл. Всього мисливці Волині представили 78 трофеїв, 2 з яких отримали золоті медалі, а саме: лось та кабан. Серед цих трофеїв нараховувались 62 трофеї козулі, 1 лося, 10 кабанів, 2 вовки та 3 рисі. Два трофеї рисі були представлені з господарства Карасін, Сарненського повіту, добуті 6.02.1928 року (власник трофею – професор Йозеф Гейштор), а третій трофей рисі добуто у листопаді 1932 року у господарстві Карасін у Сарненського повіту (власник – Зигмунт Олдаковський).

Була здобута срібна медаль за трофей вовка, добутого у мисливському господарстві Заблоття Ковельського повіту (власник трофею – Генрик Штайнхаген). Золотою медаллю було нагороджено трофей кликів кабана, добутого 19 лютого 1932 року у Дубненському повіті, господарство Смордва Мар’янка (власник мисливського господарства – граф Олександр Ледуховський). Мисливець, який добув кабана – граф Владислав Тишкевич. Бронзової нагороди був удостоєний трофей кликів кабана, добутого 04.06.1933 року у Стенжаричі Володимирівського повіту (мисливець – Збігнєв Глинський).

В загальному на п’ятому місці за кількістю трофеїв знаходилось Волинське воєводство. Найбільше на цій виставці було представлено трофеїв з Познанського воєводства – 160, Львівського – 98, Станіславівського – 93, Люблінського – 91 [35].

З нагоди шістдесятої річниці Галицького мисливського товариства у Львові була організована виставки мисливських трофеїв. Преса відзначала, що на цій виставці граф Єжи Єзерський з Воротньова біля Луцька представив гарну колекцію трофейних кабанячих кликів і вовчу шкіру [36].

Як свідчать оголошення тогочасної мисливської періодики, мисливці Луцька мали великі пропозиції щодо проведення полювань. Так, Луцька державна дирекція лісів пропонувала у Варшавському мисливському часописі

«Ловець польський» відстріл 40 гарних самців козуль [37]. Вартість відстрілу однієї голови козулі становила 20 злотих [38]. По аналогії із сучасним станом планували добування дичини у розрізі господарств. Зокрема, у 1937 році ліміт добування складав: надлісництво Губін – 3 голови, Ківерці – 5, Ковель – 4, Машча, Опалин – 3, Острог – 2, Рафайлівка – 2, Кримно – 7, Клевань – 4, Коритніця – 6. Вартість добування однієї голови дичини складала 20 злотих, але ще задовго до початку полювання потрібно було сплатити 4 злотих авансу. У випадку, коли мисливець не приїхав на полювання, то аванс пропадав [39]. На противагу до сучасного адміністративного механізму надання у користування мисливських угідь у міжвоєнний період за користування угіддями сплачувались кошти. Зокрема, біля Луцька річна вартість оренди мисливських угідь коштувала 6 грош за один гектар [40].

Своїми мисливськими звитягами мисливці радо ділились у тогочасній мисливській пресі. Зокрема, на полюванні, організованому Луцьким мисливським товариством 14 грудня 1935 року на орендованих мисливських угіддях у надлісництві Суск (Рівненський повіт), 14 мисливців добули 8 кабанів, 7 козуль, 2 лисиці та 22 зайці. Найбільше дичини добув доктор Мар’ян Обніський, запрошений з Варшави (3 кабани і одну козулю) [41].

Тодішні мисливці вживали заходи не лише для піднесення чисельності дичини, але й для акліматизації видів дичини, які до того часу не заселяли мисливські угіддя Волині. Для акліматизації оленів були вибрані мисливські угіддя Клевані, Ожева і Суська, загальна площа яких становила 16500 га. Для цього у Суську був побудований вольєр для карантинного утримування оленів. Тодішній директор державної дирекції лісів у Луцьку – пан Моджелевський відзначав, що найкращі олені є у Біловезькій пущі, бо ці олені мають гарні роги, і вони як найкраще підходять для акліматизації на Волинській землі [42].

Іншим акліматизованим видом були канадські бобри, яких було заплановано перевезти з Познані [43]. Спеціально для розведення бобрів Луцька дирекція державних лісів у 1934 році організувала у селі Горинь Костопільського повіту спеціальний вольєр, щоб тварини не могли переплисти річку. Слід сказати, що місцеве населення доглядало за бобрами. Самиця бобра

з малими приходила іноді до будинків селян, де ті їх підгодовували. А коли через деякий час самиця перестала приходити в село, про це повідомили поліцію. Було проведено слідство і встановлено, що бобра вбив німецький поселенець (колоніст) з Корчина – Готліб Решке. Поліція встановила, що він відразу зняв з бобра шкіру і продав її у Рівному, а суд покарав браконьєра позбавленням волі на термін три місяці та штрафом 1616 злотих [44].

Крім браконьєрства великою проблемою для тогочасного мисливського господарства були вовки. Зокрема, на території Луцької дирекції державних лісів у 1928 році нараховувалось аж 300 вовків, тоді як у Львівській – 242, Варшавській – 9 [45]. Навіть Варшавська столична преса відмічала, що біля Луцька з'явилось дуже багато вовків. У білий день вони приходили до людський осель і нападали на худобу. Були випадки, коли вовки нападали на людей [46]. Щоб вплинути на ситуацію і зменшити поголів'я вовків Міністерство внутрішніх справ Польщі доручило Волинському воєводі (аналог сучасного голови облдержадміністрації) організувати облави для відстрілу вовків. У випадку, якщо вовки нападали на людей, то для організації відстрілу потрібно було звертатись до всіх лісників та мисливських товариств [47].

Зрозуміло, що вовки мали значний вплив на популяцію лося. Про це свідчить повідомлення дирекції державних лісів у Луцьку: у Шацькому надлісництві у 1932 році обліковували 5 лосів, тоді як у 1933 році їх не стало [48]. Але з преси відомо, що Луцький повіт міг похвалитись великою кількістю кабанів (110 голів) у 1938 році [49].

1. Kobylański J.W. O ordenach Św. Huberta//Łowiec Polski – 1935. – № 31. – S.608-609.

2. Łoboś S. Potrzeby naszego myśliwstwa//Łowiec – 1910. – № 20. – S. 240-242.

3. Pięćdziesięciolecie polskiego towarzystwa łowieckiego//Łowiec Polski. – 1939. – № 10. – S.299-303.

4. Statut zentralnego związku polskich stowarzyszeń łowieckich (інвентарний № 00171191(К) ЛНБ ім. В.Стефаника).

5. Gieysztor J. Nowa ustawa łowiecka Rzeszy Niemieckiej//Łowiec Polski – 1935. – № 16. – S.303-305.

6.Gorski A. Rola starostów w tępieniu kłusownictwa//Łowiec Polski – 1933. – № 21. – S.248.

7. Protokól posiedzenia zarządu związku z dnia 7 października 1937. r // Łowiec Polski – 1937. – № 34. – S.673-674.

8. Z polskiego związku łowieckiego//Łowiec Polski – 1938. – № 11 . – S.224.

9.Protokół wojewódzkiego walne go zgromadzenia czlonków polskiego związku łowieckiego na Wołyniu, odbytego w dniu 17 września 1937 roku W Lucku// Łowiec Polski – 1937. – № 35. – S.695.

10. Protokól walnego zgromadzenia Wolyńskiej wojewodzkiej rady łowieckiej w lucku z dnia 30 czerwca 1938 roku// Łowiec Polski – 1938. – № 24. – S.508.

11. Krogulski S. Pół wieku: Zarys działalności Małopolskiego towarzystwa łowieckiego 1876–1926 / Seweryn Krogulski. – Lwów: Małopolskie towarzystwo łowieckie, 1929. – S.41-42.

12. Kresowiak Kolej a wyprawy łowiecki // Sprawy łowieckie: dodatek do gazety „Czas”. – 1935. – № 220. – S.7.

13. Gorski A. Rola starostów w tępieniu kłusownictwa//Łowiec Polski – 1933. – № 21. – S.250.

14. Maryański W. Strażnik łowiecki w Polsce / Walery Maryański //Łowiec. – 1936. – № 8. – S. 133-135

15. Straż łowiecka w niebezpieczeństwie//Łowiec Polski – 1933. – № 11. – S.122.

16. Nieszczęśliwe wypadki na polowaniu//Łowiec Polski – 1927. – № 20 . – S.312.

17. Nowe ideowe stowarzyszenie łowieckie// Łowiec Polski. – № 6-7. – S.59.

18. Protokół Walnego Zgromadzenia Polskiego Związku Stow. Łowieckich z dnia 3 czerwca 1934 r. // Łowiec Polski – 1934. – № 20. – S.162.

19. Łowiec Polski – 1937. – № 22. – S.440.

20. Spis towarzystw//Łowiec Polski – 1928. – № 43 . – S.729.

21. Nowi członkowie międzynarodowego towarzystw a ochrony żubra//Łowiec Polski – 1929. – № 16 . – S.280.

22. Zgłoszeni zostali na Delegatów Powiatowych: //Łowiec Polski – 1926. – № 3 . – S.37.
23. Protokół posiedzenia Wydziału Wykonawczego z dnia 25 sierpnia 1933 r. //Łowiec. – 1933. – № 19. – S. 227.
24. Protokół posiedzenia wydziału wykonawczego z dnia 30 kwietnia 1933 roku// Łowiec Polski – 1934. – № 16. – S.327.
25. Za zasługi n a polu łowiectwa// Łowiec Polski – 1934. – № 33. – S.666.
26. Z Polskiego Związku Stow. Łowieckich Protokół Walnego Zgromadzenia Polskiego Związku Stow. Łowieckich z dnia 3 czerwca 1934 r. //Łowiec. – 1934. – № 19-20. – S. 162-163.
27. Mianowanie łowczych i podłowczych powiatowych w woj. woły ńskiem// Łowiec Polski – 1937. – № 20. – м.394.
28. Zawody strzeleckie we Lwowie organizowane przez Z. A. „Pocisk" S. A. od 12-15 IX 1929 r . //Łowiec. – 1929. – № 19. – S. 303.
29. Strzelanie do gołębi i rzutków//Łowiec Polski – 1928. – № 39 . – S.666.
30. Zawody strzeleckie//Łowiec Polski – 1928. – № 40 . – S.680.
31. Zawody strzelecko-myśliwskie w łucku// Łowiec Polski – 1937. – № 34. – S.677.
32. Program zawodów strzelecko-myśliwskich w czasie wystawy Łowieckiej w Równem w dniu 16 września//Łowiec. – 1939. – № 17-18. – S. 11.
33. Pierwszy pokaz trofeow łowieckich w Warszawie//Łowiec Polski – 1931. – № 25 . – S.501.
34. Albert Mniszek jubileuszowa Wystawa Łowiecka M. T. Ł.z IV. pokazem trofeów łowieckich 5 - 30 września 1936, we Lwowie //Łowiec. – 1936. – № 10. – S. 170-174.
35. III-ci pokaz trofeów łowieckich w Warszawie// Łowiec Polski – 1934. – № 15. – S.294-303.
36. Jubileuszowa wystawa łowiecka m.t.ł. z iv pokazem trofeów łowieckich 30 września .1936 we Lwowie// Łowiec Polski – 1936. – № 30. – S.578.
37. Ogłoszenie//Łowiec Polski – 1932. – № 26. – S.440.
38. Ogłoszenie//Łowiec. – 1938. – № 11-12.

39. Rogacze do odstrzału w Dyrekcji Lasów Państwowych w Łucku// Łowiec Polski – 1937. – № 18. – S.358.

40. Ogłoszenie// Łowiec Polski – 1934. – № 22. – S.452.

41.Łowiec Polski – 1936. – № 2.

42. W sprawie osiedlenia jeleni na Wołyniu // Łowiec Polski – 1935. – № 6. – S.110.

43. Sprawa bobrów// Łowiec Polski – 1932. – № 40. – S.662.

44. Kłusownicy zabili bobra// Łowiec Polski – 1935. – № 30. – S.578.

45. Jeszcze w sprawie ochrony drapieżników// Łowiec Polski – 1933. – № 28. – S.334.

46. Wilki//Łowiec Polski – 1926. – № 22 . – S.434.

47.Obławy na wilki//Łowiec Polski – 1926. – № 23 . – S.448.

48. Stan łosi w lasach państwowych// Łowiec Polski – 1933. – № 19. – S.230.

49. Rozmieszczenie dzika w Polsce//Łowiec. – 1938. – № 1-2. – S. 11.

Проців О.Р. Діяльність Луцького осередку Польської спілки мисливських товариств (1920–1939 рр.) [Текст]: матер. V Всеукраїнських політологічних читань імені професора Богдана Яроша: зб. наук. пр. / за заг. ред. В. І. Бортнікова, Я. Б. Яроша. − Луцьк : Вежа-Друк, 2016. – С. 194-206.